۱۵۱-۱۷۱

سنتزپژوهی فرصتها و تهدیدهای ناشی از اینترنت و آثار آن بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان برخط*

◈ فرشته ناصری[۱] ◈ دکتر بهرام صالح صدق‌پور[۲] ◈ دکتر داود تقوایی[۳] ◈ دکتر غلامعلی احمدی[۴]

چکیده: پژوهش حاضر با هدف شناسایی فرصتها و تهدیدهای ناشی از اینترنت و اثرات آن بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان برخط انجام گرفته است. روش این مطالعه سنتزپژوهی کیفی با رویکرد شش مرحله‌ای رابرتس بود. جامعه آماری شامل همهٔ پژوهشها و مقالات علمی مرتبط با موضوع پژوهش در بازه زمانی ۲۰۲۱-۲۰۰۰ در جهان و ایران بود که از پایگاههای اطلاعاتی گوناگون گردآوری شدند و از میان آنها ۲۵۰ مورد بر اساس معیارهای ورودی پژوهش مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند. نتایج حاصل از بررسی و تحلیل مطالعات نشان داد که کودکان و نوجوانان برخط از طریق اینترنت با فرصتهایی چون اجتماعی شدن و ارتباط با دیگران، خودابرازگری و هویت‌یابی، یادگیری و رشد خلاقیت، رشد شخصی و پذیرش خود و تهدیدهایی مانند روبه‌روشدن با اضطراب و افسردگی، اختلال در خواب، کاهش اعتماد به نفس، انزوای اجتماعی و عدم پذیرش خود، اعتیاد اینترنتی، افت تحصیلی، قلدری سایبری و خودکشی و سوءاستفاده جنسی مواجه‌اند که هریک از این موارد می‌تواند بر چگونگی سلامت و بهزیستی روان‌شناختی آنها تأثیر بگذارد.

کلید واژگان: فرصتها، تهدیدها، اینترنت، بهزیستی روان‌شناختی، کودکان و نوجوانان برخط

◉ تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۸/۲۵ ◉ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۳/۵

* *این مقاله مستخرج از رساله دکتری نویسنده اول است.*

۱. دانش‌آموخته دوره دکتری رشته روانشناسی عمومی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

E-mail: fereshtehnaseri356@gmail.com

۲. **نویسنده مسئول:** دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران.

E-mail: sedghpour@sru.ac.ir

۳. دانشیار گروه روانشناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

E-mail: d-taghvaei@iau-arak.ac.ir

۴. دانشیار گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران.

E-mail: ahmadygholamali@gmail.com

مقدمه

جامعه کنونی که از آن به‌عنوان جامعه اطلاعات، جامعه شـــبکه یا جامعه دانش فناوری اطلاعات و ارتباطات نام برده می‌شود، تغییرات فزاینده و پرشتابی در همه عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی و حرفه‌ای پدید آورده است، تا جایی که برخی معتقدند جهان را به یک دهکده و حتی یک کلبه واحد تبدیل کرده است (وانگ و وانگ[1]، ۲۰۲۱؛ به نقل از شریفی‌رهنمو و همکاران،۱۴۰۰).

امروزه، شـــمار فزاینده‌ای از کودکان در محیط اشـــباع شـــده‌ای از فاوا متولد می‌شوند، محیطی متفاوت از آنچه والدینشـــان در آن زندگی می‌کرده‌اند، به‌طوری‌که پرنســـکی[2] (۲۰۰۱) نسل جدید را بومیان دیجیتالی می‌نامد. این در حالی اســـت که نسل گذشته به‌سبب نداشتن دانش و مهارت کافی برای استفاده از فضای مجازی به‌منزله مهاجران به دنیای دیجیتالی شناخته می‌شوند. این مسئله نوعی تضاد، تقابل و شـــکاف میان - نسلی را پدید آورده و موجب شده است تا برخی از والدین و معلمان در برابر حقوق کودکان و نوجوانان برای اســـتفاده از فضای مجـــازی و دنیای دیجیتال قرار بگیرند. برای حل این مشـــکل می‌توان با آموزش، مداخله و حمایت همه‌جانبـــه مربیان، والدین و مراقبان کودکان و به‌کارگیـــری راهبردهای بیانی و فنی چون نظارت بر نحوه تولید محتوا و انواع فعالیتهای اینترنتی و مدت زمان برخط شـــدن، زمینه افزایش حداکثری شرایط استفاده بهینه از فرصتها و کاهش حداقلی تهدیدها را برای کودکان و نوجوانان برخط فراهم کرد (لیوینگســـتون[3] و همکاران،۲۰۱۷؛ کالداس[4] و همکاران، ۲۰۲۱).

بر اساس پژوهش سازمان ملل سه‌ونیم میلیارد نفر یعنی ۴۷ درصد از جمعیت جهان در حال حاضر از اینترنت اســـتفاده می‌کنند که یک‌سوم این جمعیت افراد زیر ۱۸ سال هستند (مک‌دول[5] و همکاران، ۲۰۲۰). کودکان و نوجوانان از طریق اینترنت می‌توانند به جستجو، پژوهش کردن، گفت‌وگو با دیگران، تماشـــای تصاویر و فیلمها، بازی کردن، ارســـال و دریافت پیام، عضویت در گروههای اجتماعی، توسعهٔ یادگیری و انجام دادن تکالیف درســـی و نظایر آنها بپردازند. استفاده از اینترنت یک پدیده جهان‌شمول اســـت که فضایی را برای کاربران فراهم می‌کند تا بتوانند اطلاعات همه‌جانبه‌ای در مورد نیازهایشـــان در هر زمان و مکان به‌دست آورند.

باید توجه داشت که کودکان و نوجوانان تنها تماشاگر و پذیرنده اطلاعات در اینترنت نیستند بلکه همچون یک کاربر فعال از طریق آن به مشـــارکت، پژوهش، بحث و گفت‌وگو، بازی کردن، خرید کردن، تخیل و جســـتجوی اطلاعات اقدام می‌کنند و از این طریق همـــواره آگاهیهای خود را افزایش می‌دهند

1. Wang & Wang
2. Prensky
3. Livingstone
4. Kuldas
5. McDool

(تاپ اسکات[1]، ۱۹۹۸؛ به نقل از کیم[2]، ۲۰۰۳).

از نگاه سازمان بهداشت جهانی (۲۰۱۶) دسترسی مداوم کودکان و نوجوانان به فضای مجازی و شبکه‌های اینترنتی ضمن داشتن فواید بی‌شمار می‌تواند فرصتهایی چون یادگیری، دانش‌افزایی، بازیها و سرگرمیهای مفید، تعاملات اجتماعی سازنده و تولید دانش و یا تهدیدها و پیامدهایی منفی چون اضطراب، افسردگی، قلدریهای سایبری، مصرف مواد، تضعیف عملکرد تحصیلی، ترک تحصیل و روی آوردن به رفتارهای پرخطر را در برداشـــته باشد. بر این اساس، کودکان و نوجوانان به منزلهٔ کاربران اینترنت ساده‌ترین قربانیان اطلاعات نادرســـت عرضه شده در شـــبکه‌های مجازی‌اند چون از نظر اســـتدلال و قضاوت در مراحل رشد عقلی و اجتماعی قرار دارند (کیم، ۲۰۰۳). از این‌رو به آموزش، حمایت، همکاری و نظارت بیشتر نیاز دارند.

کودکان و نوجوانان در سه نقش دریافت‌کننده، شرکت‌کننده یا اقدام‌کننده با فضای مجازی ارتباط برقرار می‌کنند. تعیین نقش کودکان و نوجوانان در هر یک از این ســـه مورد همیشـــه کار آسانی نیست، چراکه شـــناخت چگونگی برخط بودن آنها به اعمال دیگران، افراد یا نهادها، همتایان و بزرگســـالان و در نهایت به کسانی مربوط می‌شود که برای آنها شناخته شده یا ناشناس‌اند که این امر یکی از مشکلات اساسی آنان در استفاده از اینترنت است (لیوینگستون، ۲۰۱۶).

در اکثر کشـــورهای جهان پژوهشهایی گســـترده در مورد آثار مثبت و منفی استفاده از اینترنت بر بهزیستی کودکان و نوجوانان در حال انجام است تا از این طریق بتوان راهکارهایی مناسبی برای استفاده مناســـب از فضای مجازی برای آنان فراهم آورد. در این راستا، طرح جهانی کودکان برخط (GKO[3]) با همکاری یونیسف با هدف حفظ حقوق کودکان در استفاده از اینترنت و کاهش آثار منفی و افزایش اثرات مثبت آن بر بهزیســـتی آنان مستمراً در حال انجام است. این طرح که با هدف گردآوری شواهد در مورد کودکان برخط آسیب‌پذیر به شیوه‌ای انعطاف‌پذیر و با تأکید بر ویژگیهای فرهنگی و اجتماعی کشورها صورت می‌گیرد، اطلاعاتی ارزشـــمند را از تجربه کودکان برخط با زمینه‌های گوناگون و حساســـیتهای متفاوت برای پژوهشگران و متخصصان سراســـر جهان فراهم می‌آورد (لیوینگستون، ۲۰۱۶). مطالعات مقدماتی این طرح در کشـــورهای آرژانتین، فیلیپین، صربســـتان و آفریقای جنوبی در سالهای ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ انجام شـــده و همچنان در بسیاری از کشـــورهای جهان در حال انجام است. در این طرح کشور فیلیپین به منزلهٔ یکی از ۱۷ کشور اولیه برنامه جهانی کودکان برخط به‌عنوان یک مرکز جهانی تجارت بهره‌برداری جنسی زنده تشریح می‌شود که در آن شبکه‌های فضای مجازی به مثابه یک عامل تهدیدکننده به این مســـئله دامن می‌زنند و لازم اســـت تا از حقوق و بهزیستی کودکان و نوجوانان در این مورد دفاع شود (کویل[4]، ۲۰۱۶).

1. Topscott
2. Kim
3. Global Kids Online
4. Quayle

گـزارش فنی کـیپ تاون در آفریقـای جـنوبی (۲۰۱۶) نیز حاکی از آن است که کـودکان بر خط در این کشـــور ضمن استفاده‌های مثبت از اینترنت مانند بازی و ســـرگرمی، ارسال و دریافت پیام، انواع یادگیری و کمک برای انجام دادن تکالیف درسی با نمونه‌هایی از رفتارهای پرخطر مانند قلدری سایبری، مشـــاهده تصاویر جنسی، تهدید، ترس و کاهش خواب شبانه مواجه شده‌اند. این درحالی است که هرگز والدین و معلمان آنها از این مسائل خبر نداشته و درصدد راهنمایی آنها برای استفاده مناسب از اینترنت برنیامده‌اند (فایفر[1] و همکاران، ۲۰۱۶).

کودکان برخط برزیلی در گسترهای وسیع از فعالیتهای گوناگون اینترنتی مانند انواع بازیها، سرگرمیها و جستجوی اطلاعات هـمراه با وقت‌گذرانی بیش از حد در فضـای مجـازی در معرض تهدیدهـایی چون اعتیاد اینترنتی و قلدری سایبری قرار گرفته‌اند (سوزیو[2] و همکاران، ۲۰۱۵).

تجربه کودکان برخط در اســـترالیا حاکی از آن اســـت که با وجود تهدیدهای رسانه‌های اجتماعی در مورد ســـلامت جســـمی، هیجانی و روان‌شناختی، آموزشهای ارائه شده از ســـوی والدین، معلمان و حمایت‌کنندگان اجتماعی ســـبب کاهش خطرات اینترنت و افزایش ســـطح تاب‌آوری، رشد خلاقیت، شـــکل‌گیری هویت، آرامش، رهایی از ترس و بهزیســـتی روان‌شـــناختی کودکان و نوجوانان شده است (سویست[3] و همکاران، ۲۰۱۵).

چیرکریکجی[4] (۲۰۱۶) با فراتحلیل ۲۸۱ پژوهش به این نتیجه رسیده است که استفاده از اینترنت بر مؤلفه‌های بهزیســـتی تأثیری معنادار دارد به نحوی که صرف زمان افراطی در فعالیتهای سطح پایین در محیطهای مجازی موجت تغییراتی در بهزیستی روان‌شناختی و آسیب رفتاری افراد می‌شود.

سیمونتون و باومایستر[5] (۲۰۰۵) بهزیستی را یکی از سازه‌های مدرن روانشناسی مثبت‌گرای اخیر می‌دانند که از دو واژه (well) به معنای خوبی و برخورداری از ویژگی مطلوب و واژه (being) به معنای وجود و هســـتی تشکیل شده است. ســـلیگمن[6]، (۲۰۰۲) در اولین نظریه جامع خود در باب روانشناسی مثبت‌گرا یعنی شـــادکامی اصیل، شادکامی را شامل سه عنصر هیجان مثبت، مجذوبیت و معنا می‌داند. عنصر اول هیجان مثبت یعنی آنچه احســـاس می‌کنیم که شـــامل لذت، شعف، سرمستی، گرما، راحتی و غیره اســـت و می‌تواند کل زندگی را با موفقیت قرین ســـازد که وی از آن به‌عنوان زندگی لذت‌بخش نام می‌برد. عنصر دوم مجذوبیت یعنی ســـیلان که یکی بودن با موســـیقی، توقف زمان و از دست دادن خودآگاهی در انجام دادن یک فعالیت قلمداد می‌شـــود. عنصر سوم شادکامی است، یعنی انسانها به‌طور اجتناب‌ناپذیری در پی معنا و هـــدف در زندگی‌اند. برخورداری از زندگی بامعنا اعتقاد به چیزی فراتر و

1. Phyfer
2. Sozio
3. Swist
4. Çirkrikci
5. Simonton & Baumeister
6. Seligman

مهم‌تر از خود است که فرد در خدمت آن باشد. سلیگمن در نتیجه پژوهشهای ده سال خود در تکمیل کردن نظریه‌اش، نظریه بهزیستی را ارائه داده است. او علاوه بر سه عامل هیجانات مثبت، مجذوبیت و معنا، دو عامل دیگر یعنی داشتن روابط مثبت و دستاوردها را به آن افزود که به‌نظر وی نقشی مهم در شادکامی و مهم‌تر از آن در شکوفایی فرد دارند.

با وجود توافق اندک میان صاحب‌نظرانی چون زولو[1] و همکاران (۱۹۸۸)، تعریف مورد قبول از بهزیستی، تعریفی است که رایان[2] و همکاران (۲۰۰۸) و ریف[3] (۱۹۸۹) ارائه داده‌اند. آنها بهزیستی را تجربه‌کردن و بهینه عمل‌کردن تعریف کرده‌اند؛ یعنی کسی که خوب زندگی می‌کند، احساس رضایت دارد، در ارتباط با محیط هدفمند عمل می‌کند و در پی شکوفایی قابلیتهای خود است.

بهزیستی انواع گوناگون دارد که عبارت‌اند از بهزیستی ذهنی، بهزیستی هیجانی، بهزیستی اجتماعی، بهزیستی معنوی و بهزیستی روان‌شناختی. ریف برای بهزیستی روان‌شناختی شش مؤلفه زیر را در نظر گرفته است:

۱. پذیرش خود (پذیرفتن جنبه‌های متفاوت خود و داشتن نگرش مثبت به خود، زندگی و گذشته‌خویش)
۲. روابط مثبت با دیگران (توانایی دوست داشتن، روابط گرم و مورد اعتماد با دیگران و توانایی همدلی نشان دادن)
۳. استقلال (فعالیت و عمل بر اساس معیارهای شخصی و توانایی در برابر فشار اجتماعی)
۴. تسلط بر محیط (توانایی خلق یا انتخاب محیط با توجه به شرایط روانی خود و کنترل فعالیتهای بیرونی)
۵. هدفمند بودن (داشتن هدف در زندگی و یافتن معنا در زندگی)
۶. رشد شخصی (احساس رشد دائمی و تلاش برای نشان دادن قابلیتهای وجودی در انسان (ساداتی‌فیروزآبادی و ملتفت، ۱۳۹۶).

فرصتها و تهدیدها دو متغیر اساسی‌اند که می‌توانند موجب تغییرات اساسی در رفتار کاربران برخط شوند و بر بهزیستی روان‌شناختی آنها تأثیر بگذارند.

گیدنز[4] و همکاران (۲۰۰۶، به نقل از پورنقدی، ۱۳۹۷) مؤلفه‌های فرصت در شبکه‌های اینترنتی را شامل مواردی چون گسترش آموزشهای مجازی، توسعه ارتباطات علمی و تجارت الکترونیکی و تهدیدهای فضای مجازی را مواردی چون بحران هویت و هنجارهای اخلاقی، ترویج فساد و روابط غیر اخلاقی، اعتیاد الکترونیکی و کاهش انگیزه تحصیلی می‌دانند.

1. Zullow
2. Ryan
3. Ryff
4. Giddens

از نظر لیوینگستون و هادن[1] (۲۰۰۹؛ به نقل از کالماس[2] و همکاران،۲۰۱۴) فرصتها و تهدیدهای برخط کودکان و نوجوانان به این ترتیب طبقه‌بندی شده‌اند:

الف) **فرصتها:** ۱. آموزش از طریق اینترنت؛ ۲. یادگیری و کسب انواع سواد؛ ۳. مشارکت و درگیر شدن در گروههای اجتماعی و ۴. کسب هویت، بروز خلاقیت و دستیابی به ارتباطات اجتماعی.

ب) **تهدیدها:** ۱. بهره‌برداری تجاری مانند انواع شرط‌بندیها، قمار و خرید و فروش مواد مخدر؛ ۲. پرخاشگری، تهدید، توهین و قلدری سایبری؛ ۳. سوءاستفادههای جنسی و ٤. القای ارزشهای غیرمتعارف مانند نژادپرستی، تحقیر اقلیتهای قومی و گروههای اجتماعی.

هر یک از موارد چهارگانه مطرح‌شده در فرصتها و تهدیدها با سه حالت مرتبط با چگونگی نحوۀ ارتباط برخط و نقشهای نسبی کودکان و نوجوانان در این ارتباطات همراه می‌شود. این سه حالت عبارت‌اند از: ۱. دریافت‌کننده موارد ارائه شده برخط؛ ۲. مشارکت‌کننده در موقعیتهای تعاملی و تماسهای برخط و ۳. اعمال ایجاد تعامل و رفتار برخط. در نتیجه از ترکیب فرصتها و تهدیدها و سه حالت نقش کاربران برخط ۱۲ مؤلفه از فرصتها و ۱۲ مؤلفه از تهدیدها به‌دست آمده است که باید در جریان مطالعه تجربیات کودکان و نوجوانان برخط مورد توجه قرار گیرند.

در مورد آثار اینترنت بر نحوه رفتار کودکان و نوجوانان برخط پژوهشهای بسیار در سطح جهان و ایران صورت گرفته است. در این مورد می‌توان به پژوهشهای سویست و همکاران(۲۰۱۵)، سمپاسا - کانینگا[3] و همکاران (۲۰۱۸)، دانوویچ[4] (۲۰۱۹)، پنگ[5] و همکاران (۲۰۱۹)، کهلر و پارل[6] (۲۰۲۰)، ربیعی و محمدزاده (۱۳۹۲)، طهماسب‌زاده شیخلار و صادق‌پور (۱۳۹۸) و شریفی‌رهنمو و همکاران (۱۴۰۰) به‌عنوان نمونه اشاره کرد. در بیشتر این پژوهشها به آثار مثبت اینترنت همچون فرصت تحقیق کردن، یادگیری، بیان خود و بروز خلاقیت، شکل‌گیری هویت و اجتماعی شدن، بازی و سرگرمی و آثار منفی آن مانند قلدری سایبری، افزایش فشارهای عصبی، افسردگی، پیدایش اضطراب، اقدام به خودکشی و اعتیاد اینترنتی پرداخته‌اند. آنچه مسلم است استفاده از اینترنت می‌تواند آثار مثبت و منفی انکارناپذیری بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان برخط داشته باشد. از این رو، در این پژوهش پژوهشگر کوشیده است تا با روش کیفی سنتزپژوهی به مطالعه فرصتها و تهدیدهای ناشی از اینترنت و آثار آن بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان برخط بپردازد و درنهایت راهکارهایی مناسب برای کاهش اثرات منفی و افزایش اثرات مثبت آن در جهت حمایت از بهزیستی روان‌شناختی آنان ارائه دهد.

1. Haddon
2. Kalmus
3. Sampasa-Kanyinga
4. Danovitch
5. Peng
6. Koehler& Parrell

روش پژوهش

پژوهش حاضر مبتنی بر استفاده از روش سنتزپژوهی[1] است که شامل ترکیب ویژگیها و عوامل خاص ادبیات تحقیق است. این روش که در برخی موارد از آن به‌عنوان فراتحلیل کیفی نیز یاد می‌شود، سعی دارد پژوهشهایی را که موضوع واحدی را پوشش می‌دهند، تحلیل و تناقضات موجود در ادبیات آن را حل کند و ضمن یکپارچه کردن نتایج، موضوعات اصلی را نیز برای پژوهشهای آینده مشخص کند (وایت[2]، ۲۰۰۹).

جامعه پژوهش شامل همهٔ پژوهشها و مقالات علمی معتبر در زمینهٔ فرصتها و تهدیدهای ناشی از آثار اینترنت بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان برخط در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۱ در جهان و ایران و روش نمونه‌گیری هدفمند بود. برای گردآوری و ثبت اطلاعات مورد نیاز پژوهشهای اولیه، از کاربرگ کدگذاری طراحی‌شدهٔ پژوهشگر استفاده شده است. در نهایت برای اطمینان از نحوهٔ کدگذاریها از دو ارزشیاب برای کدگذاری مجدد یافته‌ها کمک گرفته شده است. برای تأیید پایایی یافته‌ها نیز از فرمول ضریب کاپای کوهن[3] استفاده شده که در این پژوهش میزان توافق میان ارزشیابان عدد ۰/۸۷ به‌دست آمده که نشان‌دهندهٔ ضریب توافق بالا بین دو کدگذار در کدگذاری بود.

در این پژوهش برای تحلیل یافته‌های به‌دست آمده از الگوی شش مرحله‌ای سنتزپژوهی (رابرتس[4]، ۲۰۰۸) استفاده شده است که مراحل آن عبارت‌اند از:

مرحلهٔ اول: شناسایی نیاز، اجرای جستجوی مقدماتی و شفاف‌سازی

بر اساس جستجوی مقدماتی برخی از مطالعات در مورد آثار مثبت و منفی اینترنت بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان برخط مشخص شد که فرصتها و تهدیدهای ناشی از اینترنت بر کودکان برخط درسطح جهان بسیار متنوع و گسترده است. لذا باتوجه به گستردگی و تنوع پژوهشهای انجام شده دراین زمینه، در پژوهش حاضر سعی شد تا بر اساس روش سنتزپژوهی و ترکیب پژوهشهای مرتبط، فرصتها و تهدیدهای ناشی از اینترنت و آثار آن بر بهزیستی کودکان برخط شناسایی و راهکارهای مناسب برای کاهش تهدیدها و افزایش فرصتها در این زمینه ارائه شوند.

مرحلهٔ دوم: اجرای پژوهش به‌منظور بازیابی مطالعات

این مرحله به جست‌وجوی منابع مربوط با نیاز اصلی پژوهش اختصاص دارد. از این رو ابتدا همه مقالات علمی معتبر در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۱ از طریق جست و جوی کلیدواژه‌هایی چون استفاده از اینترنت، کودکان برخط، فرصتها، تهدیدها و بهزیستی روان‌شناختی در سایتهای معتبر داخلی و خارجی مانند نورمگز، مگ ایران، مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، ایرانداک، سیویلیکا، Google Scholar، Science Direct، Sage، Taylor & Francis، Proquest، شناسایی شدند،

1. Synthesis research
2. White
3. Cohen’s Kappa coefficient
4. Roberts

سپس با توجه به هدف پژوهش، منابع مرتبط حفظ و منابع غیرمرتبط حذف شد.

مرحلهٔ سوم: گزینش، پالایش و سازماندهی مطالعات

این مرحله به داوری دربارهٔ تعیین مطالعات مرتبط با نیازهای دانشی اختصاص دارد، داوری که نیازمند تدوین ملاکهایی برای گزینش و دسته‌بندی مطالعات بود. معیار اصلی ورود به این پژوهش عبارت بودند از: ۱. انتخاب و بررسی پژوهشها و مقالات مرتبط با کلید واژگان پژوهش؛ ۲. بررسی چکیده مقالات گزینش شده؛ ۳. حذف مقالات غیر مرتبط با توجه به مطالعه و بررسی چکیده آنها؛ ۴. بررسی متن کامل مقالات مرتبط گزینش شـــده باتوجه به بررسی چکیده آنها و ۵. بررسی مقالات نهایی انتخاب شده که تعداد آنها شامل ۳۷ مقاله و پژوهش خارجی و ۲۰ مقاله و پژوهش داخلی بود.

مرحلهٔ چهارم: چارچوب ادراکی و متناسب ساختن آن با اطلاعات حاصل از تحلیل داده‌ها

این مرحله رسیدن به چارچوبی پیونددهنده است که اطلاعات به‌دست آمده پیرامون آن ترکیب می‌شود. براین اساس، چارچوب ادراکی در این پژوهش پیرامون دو مفهوم اصلی فرصتها و تهدیدهای ناشی از اینترنت و آثار آن بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان برخط شکل گرفته است.

مرحلهٔ پنجم: پردازش، ترکیب و تفسیر در قالب فراورده‌های ملموس

باتوجه به یافته‌های حاصل از پژوهشـــهای مرتبط با هدف پژوهش، ابتدا همهٔ مؤلفه‌های مرتبط استخراج، سپس براساس مفاهیم مشترک دسته‌بندی شدند؛ از این‌رو باتوجه به فرایند فوق، این مرحله با توجه به سؤالات پژوهش، در بخش یافته‌ها و بحث و نتیجه‌گیری پژوهش به تفصیل ارائه شده است.

مرحلهٔ ششم: ارائه نتایج

در این مرحله، باتوجه به فرایند و فراورده‌های سنتزپژوهی در یک نمای کلی نتایج پژوهش مورد بررســـی و تحلیل قرار می‌گیرد. در قسمت فرایند سنتزپژوهی ابتدا استخراج تعاریف صورت گرفته، به این شکل که نخست توصیفات همهٔ تعاریف از طریق فرایند کدگذاری شناسایی شده است، سپس مصادیق هریک از تعاریف با فرایند کدگذاری محوری اســـتخراج می‌شود که همهٔ داده‌های حاصل در بخش یافته‌ها گزارش می‌شـــوند. در بخش فراورده ســـنتزپژوهی، از آنجا که هدف سنتزپژوهی ترکیب همهٔ یافته‌های علمی در موضوعی خاص و رسیدن به یکپارچگی واحد است لذا در بخش ارائهٔ نتایج ترکیب، با مرور مجدد داده‌های اولیه و کدگذاری مجدد، موارد همپوشی و قرابت معنایی با هم ترکیب و به‌صورت یک کل جدید و یکپارچه ارائه می‌شود که باتوجه به یافته‌های مرحلهٔ پیش، نتایج کلی پژوهش به‌صورت یک کل جدید و مســـنجم و جامع ارائه می‌شـــود. در مرحله پایانی متناسب با الگوی شش مرحله‌ای سنتزپژوهی رابرتس به بررسی فرصتها و تهدیدهای ناشی از اینترنت و آثار آن بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان برخط پرداخته شده و درنهایت راهکارهایی برای کاهش تهدیدها و افزایش فرصتها در حمایت از بهزیستی و حقوق کودکان و نوجوانان برخط ارائه شده است.

یافته‌های پژوهش

سؤال ۱: آیا فرصتهای ناشـــی از اینترنت و آثار آن بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان برخط کدام‌اند؟

در پاسخ به این پرسش نتـایج پژوهشهـای مرتبط با آن در جدول شماره ۱ مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۱. فرصتهای ناشی از اینترنت و آثار آن بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان بر خط

کد انتخابی	مؤلفه اصلی (کدگذاری محوری)	مضامین مستخرج (کدگذاری باز)
فرصتهای ناشی از اینترنت	اجتماعی شدن و ارتباط با دیگران	● **انتخاب وارتباط با دوستان در فضای مجازی** (رکن‌آبادی، ۱۳۹۵) ● **ارتقای سواد رسانه‌ای و تبادل اطلاعات با دیگران** (ملکی، ۱۳۹۵) ● **معرفی خود، ایجاد و حفظ ارتباط با دیگران** (وصال و رحیمی، ۱۴۰۰) ● **توسعه تعامل با خانواده و دوستان** (کیم، ۲۰۰۳) (مک‌دول و همکاران، ۲۰۲۰) ● **ارتباط با همتایان** (اسپرود[1] و همکاران، ۲۰۱۴) ● **پیوستگی اجتماعی و کشف گروههای سنی** (سوزیو و همکاران، ۲۰۱۵) ● **قابلیت اجتماعی شدن** (ماسکرونی و اولافسون[2]، ۲۰۱۴) ● **تأثیر مثبت بازیها بر شناخت، انگیزش، هیجان و رشد روابط اجتماعی** (گرانیک[3] و همکاران، ۲۰۱۴) ● **ایجاد و تداوم روابط با دیگران** (کندی[4]، ۲۰۱۹) ● **اجتماعی شدن و افزایش ظرفیت میان -نسلی** (سویست و همکاران، ۲۰۱۵) ● **ارتباطات اجتماعی مثبت** (لاوری[5] و همکاران، ۲۰۱۶)
	خودابرازگری، استقلال	● **استقلال و خودابرازگری و هویت‌یابی** (حسین‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳) ● **ایجاد محیط شخصی، بیان نظرات و مخالفت با نظر دیگران، آزادی در استفاده از تفریحات گوناگون** (رکن‌آبادی، ۱۳۹۵) ● **خودبیانگری** ● **مدیریت اوقات فراغت در رابطه با دیگران** (لیوینگستون و همکاران،۲۰۲۱)، (کیم، ۲۰۰۳) ● **فرصتهایی برای خودبیانگری** ● **تجلی خود** (مک‌دول و همکاران، ۲۰۲۰) ● **خلق فضاهای سالم در ارتباط با همتایان، آرامش و رهایی از استرس** (نوابخش و رحمانی، ۱۳۹۳) ● **معرفی خود** (سویست و همکاران، ۲۰۱۵) ● **خود ابرازگری و خلق هویت فردی** (وصال و رحیمی، ۱۴۰۰) (کندی، ۲۰۱۹)

1. Sprod
2. Mascheroni & Ólafsson
3. Granic
4. Kennedy
5. Lowry

جدول ۱. (ادامه)

مضامین مستخرج (کدگذاری باز)	مؤلفه اصلی (کدگذاری محوری)	کد انتخابی
● **گسترش آگاهی در مورد سلامت روان** (کهلر و پارل، ۲۰۲۰) ● **جستجوی حقایق و معانی** (بلانک و گروسلج[1]، ۲۰۱۴) ● **افزایش آگاهیهای عمومی** (سوزیو و همکاران، ۲۰۱۵) ● **فعالیتهای اوقات فراغت مانند خواندن، بازی کردن، مهارتهای آموزشی و کسب اطلاعات** (کیم، ۲۰۰۳) ● **افزایش سواد اینترنتی** (لیوینگستون و هلسپر[2]، ۲۰۰۷) ● **یادگیری و تجربه از طریق مکاشفه** (هلسپر،۲۰۱۲) ● **کسب مهارت حل مسئله** (سویست و همکاران، ۲۰۱۵) ● **ایجاد فرصت برای بازی و سرگرمی** (سوزیو و همکاران، ۲۰۱۵) ● **افزایش خلاقیت و مهارتهای اجتماعی** (کاس و گریفیتس[3]، ۲۰۱۲) ● **تدارک فرصتهای یادگیری و خلاقیت** (لیوینگستون و همکاران، ۲۰۲۱) ● **یادگیری، خلاقیت، فعالیت و سرگرمی** (فایفر و همکاران، ۲۰۱۶) ● **یافتن اطلاعات و سرگرمی** (وصال و رحیمی، ۱۴۰۰) ● **افزایش مهارتهای یادگیری** (معینی‌کیا و همکاران، ۱۳۹۷)	**یادگیری و رشد خلاقیت**	**فرصتهای ناشی از اینترنت**
● **تقویت اراده فردی** (رکن‌آبادی، ۱۳۹۵) ● **فراگیری دانش مؤثر در اجتماعی شدن** (سوزیو و همکاران، ۲۰۱۵) ● **تاب‌آوری در مقابل خشونت از طریق بازی و ایفای نقش** (لیوینگستون و همکاران، ۲۰۱۶) ● **توسعه ارتباطات اجتماعی و جذب مخاطب جهانی** (لاوری و همکاران، ۲۰۱۶) ● **خودمدیریتی، رهایی از استرس و قدرت تاب‌آوری، فعالیت مدنی و شنیده شدن صدای کودکان برخط** (سویست و همکاران، ۲۰۱۵) ● **توانایی ایجاد تعامل میان - فرهنگی** (گرانیک و همکاران، ۲۰۱۴) ● **توانایی برقراری مشارکت مدنی و سیاسی** (سازمان بهداشت جهانی، ۱۹۸۶) ● **توانایی مشارکت در مسائل سیاسی** (وصال و رحیمی، ۱۴۰۰) ● **کسب مهارت برای ورود به دنیای مدرن** (مک‌دول و همکاران، ۲۰۲۰) ● **رشد و توسعه هوش عاطفی - هیجانی** (حبیبی و همکاران، ۱۳۹۹) ● **احساسات مثبت بهزیستی مانند احساس اجتماعی** (کندی، ۲۰۱۹) ● **احساس کنترل شخصی و اراده فردی** (رکن‌آبادی، ۱۳۹۵) ● **بیان احساسات** (حسین‌زاده و همکاران ،۱۳۹۳) ● **اعتمادبه‌نفس و رضایت از زندگی** (چیرکریکجی، ۲۰۱۶)	**رشد شخصی و پذیرش خود**	

1. Blank & Groselj
2. Helsper
3. Kuss & Griffiths

با توجه به مؤلفه‌های اصلی به‌دست آمده از پژوهشهای مورد مطالعه، استفاده از اینترنت توانسته است فرصتهایی چون اجتماعی شدن و ارتباط با دیگران، خودابرازگری، استقلال و هویت‌یابی، یادگیری و رشد خلاقیت، تاب‌آوری و رشد شخصی و پذیرش خود را برای کودکان و نوجوانان برخط درپی داشته باشد.

سؤال ۲: تهدیدهای ناشی از اینترنت و آثار آن بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان برخط کدام‌اند؟

در پاسخ به این پرسش، نتایج پژوهشهای مرتبط با آن در جدول شماره ۲ ارائه می‌شود.

جدول ۲. تهدیدهای ناشی از اینترنت و آثار آن بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان برخط

کد انتخابی	مؤلفه اصلی (کدگذاری محوری)	مضامین مستخرج (کدگذاری باز)
تهدیدهای ناشی از اینترنت	اضطراب و افسردگی	● **افسردگی، اضطراب و تغییرات خلقی** (کندی، ۲۰۱۹) (کهلر و پارل، ۲۰۲۰) ● **افسردگی و تغییرات خلقی در رویارویی با محتواهای منفی** (بلومینی[1]، ۲۰۱۵) و (دانشگاه اشفورد[2]، ۲۰۱۷) ● **افسرده شدن** (اندرسون[3]، ۲۰۱۶) ● **افسردگی و اضطراب** (لین[4] و همکاران، ۲۰۱۶) ● **مشکلات سلامت روان مانند افسردگی** (کاردفلت ـ وینتر[5]، ۲۰۱۷) ● **اضطراب، افسردگی و رفتارهای پرخطر** (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۱۶) ● **افسردگی** (صیادی و همکاران، ۱۳۹۳) ● **افسردگی معنادار** (وصال و رحیمی، ۱۴۰۰) ● **اضطراب و افسردگی** (خجسته و میرحسینی، ۱۳۹۷) ● **افسردگی و اضطراب** (پولادی ری‌شهری و همکاران، ۱۳۹۲)
	اختلال خواب	● **به هم ریختن الگوهای خواب** (دِوراک[6] و همکاران، ۲۰۰۷) ● **اثرات زیان‌بار اینترنت بر خواب** (مک‌دول و همکاران، ۲۰۲۰) ● **کوتاه شدن دوره خواب** (سمپاسا ـ کانینگا و همکاران، ۲۰۱۸) ● **کاهش خواب شبانه** (سولوبی[7] و همکاران، ۲۰۱۹)
	کاهش اعتمادبه‌نفس	● **اعتمادبه‌نفس پایین** (کهلر و پارل، ۲۰۲۰) (دانشگاه اشفورد، ۲۰۱۷) ● **پایین بودن اعتمادبه‌نفس** (لین و همکاران، ۲۰۱۶) (بیردزمور[8]، ۲۰۱۵) ● **نداشتن اعتمادبه‌نفس** (کلیمنز[9] و همکاران، ۲۰۱۸) ● **کاهش اعتمادبه‌نفس** (صیادی و همکاران، ۱۳۹۳) ● **عزت نفس پایین**

1. Belluomini
2. Ashford
3. Anderson
4. Lin
5. Kardefelt-Winther
6. Dworak
7. Solubi
8. Beardsmore
9. Kleemans

جدول ۲. (ادامه)

کد انتخابی	مؤلفه اصلی (کدگذاری محوری)	مضامین مستخرج (کدگذاری باز)
تهدیدهای ناشی از اینترنت	انزوای اجتماعی و عدم‌پذیرش‌خود	● **کناره‌گیری از دیگران** (بلومینی، ۲۰۱۵) ● **احساس جدایی از دیگران** (دانشگاه اشفورد، ۲۰۱۷) ● **کاهش ارتباط با خانواده** (کاردفلت – وینتر، ۲۰۱۷) ● **کاهش تعاملات اجتماعی و انزوا** (علی شاه‌بابا و همکاران، ۱۳۹۹) ● **تنهایی و دوری از دیگران** (کیم، ۲۰۰۳) ● **کاهش تعاملات اجتماعی** (کوهی، ۱۳۹۲) ● **کاهش پیوند با خانواده و همتایان** (رکن‌آبادی، ۱۳۹۵) ● **انزوای اجتماعی** (وصال و رحیمی، ۱۳۹۹) (ربیعی و محمدزاده، ۱۳۹۲) ● **کاهش ارتباط با دیگران** (صیادی و همکاران، ۱۳۹۳) ● **احساس منفی درمورد ظاهر خود** (مک‌دول و همکاران، ۲۰۲۰) ● **تصور نامتناسب از ظاهر خود** (کندی، ۲۰۱۹)
	اعتیاد اینترنتی	● **دو برابری اعتیاد اینترنتی دختران نسبت به پسران** (دالاماریا[1] و همکاران، ۲۰۲۱) ● **استفاده بیش ازحد از اینترنت و ایجاد مشکلات بدن، سلامت روان و مشکلات اجتماعی** (کاردفلت - وینتر، ۲۰۱۷) ● **استفاده روزانه بیش از ده ساعت از اینترنت** (سولوبی و همکاران، ۲۰۱۹) ● **صرف زمان افراطی در محیطهای مجازی و پیدایش آسیبهای روان‌شناختی** (چیرکریکجی، ۲۰۱۶) ● **اعتیاد اینترنتی منجر به پریشانی** (امانی و ریحانی شیروان، ۱۳۹۷) ● **اعتیاد به اینترنت و کاهش جامعه‌پذیری** (صیادی و همکاران، ۱۳۹۳) ● **اعتیاد الکترونیکی** (پورنقدی، ۱۳۹۷) ● **اعتیاد اینترنتی و اختلال در کنش** (پولادی ری‌شهری و همکاران، ۱۳۹۲) ● **اعتیاد به اتاقهای گپ و قمار** (موسوی‌مقدم و همکاران، ۱۳۹۶) ● **اعتیاد به شبکه‌های مجازی** (رکن‌آبادی، ۱۳۹۵) ● **اعتیاد به بازیهای رایانه‌ای** (کوهی، ۱۳۹۲)
	افت تحصیلی	● **تضعیف عملکرد مدرسه و ترک تحصیل** (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۱۶) ● **کاهش انگیزه تحصیلی** (پورنقدی، ۱۳۹۷) ● **اهمال‌کاری تحصیلی** (طهماسب‌زاده شیخلار و صادق‌پور، ۱۳۹۸) و (شریفی رهنمو و همکاران (۱۴۰۰) ● **افت تحصیلی** (رکن‌آبادی، ۱۳۹۵)
	سوء استفاده جنسی	● **ارسال و دریافت پیامهای جنسی** (سوزیو و همکاران، ۲۰۱۵) ● **دریافت تصاویر برهنه و تماسهای جنسی ناخواسته** (فایفر و همکاران، ۲۰۱۶) ● **دسترسی به مطالب شهوت‌انگیز** (مک‌دول و همکاران، ۲۰۲۰) ● **مزاحمت، خشونت و متون شهوت‌انگیز** (لیوینگستون، ۲۰۱۶) ● **اطلاعات نفرت‌انگیز، خشونت و موارد شهوت‌انگیز جنسی** (کیم، ۲۰۰۳) ● **دریافت مطالب جنسی (سویست و همکاران، ۲۰۱۵)** ● **هرزه‌نگاری (پرونوگرافی)** (موسوی‌مقدم و همکاران، ۱۳۹۶) ● **ترویج فساد و روابط غیراخلاقی** (پورنقدی، ۱۳۹۷)

1. Dalamaria

جدول ۲. (ادامه)

کد انتخابی	مؤلفه اصلی (کدگذاری محوری)	مضامین مستخرج (کدگذاری باز)
تهدیدهای ناشی از اینترنت	قلدری سایبری و خودکشی	● **قلدری برای بهره‌برداری تجاری** (لیوینگستون و همکاران،۲۰۲۱) ● **قلدری سایبری و مصرف مواد، کلاه‌برداری تجاری، شرط‌بندی و قمار** ● **قلدری، شرمساری و نارضایتی از زندگی** (سازمان بهداشت جهانی،۲۰۱۶) ● **قلدری سایبری و افکار خودکشی** (بلومینی، ۲۰۱۵) ● **قلدری سایبری برای بهره‌کشی تجاری** (کندی، ۲۰۱۹) و (وایتمن[1]، ۲۰۱۵) ● **قلدری سایبری و مصرف الکل و توتون** (کاس و گریفیتس، ۲۰۱۲) ● **قلدری سایبری و فشار عصبی** (سمپاسا-کانینگا و همکاران، ۲۰۱۸) ● **اعمال قلدری و باج‌خواهی سایبری از جانب همکلاسان** (نیوال[2]، ۲۰۱۸) ● **قلدری سایبری و تمایل به خودکشی** (سویست و همکاران، ۲۰۱۵) ● **قلدری سایبری با پیامد ارتکاب به خودکشی** (لاوری و همکاران،۲۰۱۶) ● **قلدری سایبری و افکار خودکشی** (پنگ، ۲۰۱۹) ● **تجربه خشونت برخط و قلدری سایبری** (دانوویچ، ۲۰۱۹) ● **قلدری سایبری و روی آوردن به خودکشی** (مک‌دول و همکاران، ۲۰۲۰) ● **مزاحمتهای سایبری و احتمال خودکشی** (قدم‌پور و همکاران، ۱۳۹۶) ● **قلدری سایبری** (زارع و همکاران، ۱۳۹۹) ● **قلدری سایبری منجر به خودکشی** (فایفر و همکاران، ۲۰۱۶)

با توجه به مؤلفه‌های اصلی به‌دست آمده از پژوهشهای مورد مطالعه، استفاده از اینترنت کودکان و نوجوانان برخط را با مسائل و مشکلاتی چون اضطراب و افسردگی، اختلال خواب، کاهش اعتماد به نفس، انزوای اجتماعی، عدم پذیرش خود، اعتیاد اینترنتی، افت تحصیلی، قلدری سایبری و خودکشی، دسترسی به اطلاعات شهوت انگیز و سوءاستفاده جنسی مواجه می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

بهزیستی یک مفهوم پویاست که ابعاد ذهنی، اجتماعی و روان‌شناختی را در برمی‌گیرد. ریف (۱۹۸۹) در ارزیابی بهزیستی روان‌شناختی بر عوامل چندگانه‌ای برای اندازه‌گیری آن تأکید می‌کند که افراد را در جستجوی معنا و جهت در زندگی راهنمایی می‌کند و به آنها در شناخت ظرفیت واقعی‌شان کمک می‌کند. توجه به عوامل چندگانه بهزیستی روان‌شناختی نیازمند توجه به عوامل زیست‌بوم‌شناختی کودک و نوجوان و نیز عوامل محیط دیجیتالی سریعاً در حال تغییر و چالشهای ناشی از فرصتها و تهدیدهای آن است. این چالشها به مرور بر ابعاد پیچیده زندگی کودکان و نوجوانان در ارتباط با جامعه، خانواده، مدرسه، دوستان، ارزشها و چگونگی شکل‌گیری

1. Whiteman
2. Newall

هویتشـــان اثر می‌گذارد. این در حالی اســـت که استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و اینترنت در سن دیجیتالی کودکان و نوجوانان امری انکارناپذیر و اساسی به‌شمار می‌رود. بر این اساس لازمهٔ استفاده بهینه از فضای مجازی نیازمند حمایت و تمرکز بر بهزیستی و حقوق کودکان و نوجوانان در فضای مجازی و پاســـخ به این پرسش است که تا چه اندازه حقوق آنان در سن دیجیتالی مورد حمایت یا تجاوز قرار می‌گیرد.

باید توجه داشـــت که استفاده از اینترنت در دامنهای وسیع از فعالیتها و تأثیر آن بر بهزیستی کودکان و نوجوانان به کیفیت و نوع فعالیتهایی بســـتگی دارد کـــه در فضای مجازی با آن درگیر می‌شـــوند. بهزیستی کودک یک مفهوم چندبعدی اســـت که ابعاد جسمی، روانی و اجتماعی او را در برمی‌گیرد. گرچه بزرگســـالان نیز تاحد زیادی از فناوری دیجیتالی اســـتفاده می‌کنند، نگرانیها بیشتر متوجه کودکان و نوجوانان است.این امر به علت تغییرات زیاد اجتماعی، بیولوژیکی، شناختی و روان‌شـــناختی اســـت که در این دوره از زندگی آنها پیش می‌آید. آنها در این دوران وارد مراحل بحرانی رشـــد مانند شـــکل‌گیری هویت و روابط مثبت دوستانه می‌شـــوند. این در حالی است که در دنیای دیجیتالی غرق شده‌اند (جورج و اوجرز[1]، ۲۰۱۵؛ به نقل از کاردفلت - وینتر، ۲۰۱۷).

در جهان امروز استفاده از فضای مجازی و اینترنت امری اجتناب‌ناپذیر است و به‌منزله حقوق مسلم کودکان و نوجوانان شناخته می‌شود. همانطور که لیوینگستون (۲۰۱۶) عنوان می‌کند برای ما ضروری اســـت تا آثار این محیط در حال تغییر را در بهزیســـتی و رشد کودکان و حقوق آنها در اســـتفاده بهینه از اینترنت بررسی کنیم. تمرکز بر پرورش تاب‌آوری کودکان و نوجوانان و توجه به نیازهای ویژه آنان و مهیا کردن تجهیزات لازم برای اســـتفاده مناســـب از فضای مجازی، می‌تواند فرصتهایی را در اختیار آنها قرار دهد که بتوانند در جهت کشف و تغییر دنیای دیجیتالی و دستیابی به بهزیســـتی گام بردارند. در چنین شرایطی است که فارغ از ترس ناشی از استفاده از رسانه‌های اجتماعی می‌توان به کودکان و نوجوانان کمک کرد تا بتوانند برای خلق شبکه اجتماعی جهانی که همهٔ ما می‌خواهیم در آن زندگی کنیم هدایت شوند (بادی[2]، ۲۰۰۴؛ به نقل از سویست و همکاران، ۲۰۱۵).

کـــودکان و نوجوانـــان از طریق فضای مجازی فرصتهایی را برای جســـتجوی حقایق و معانی گوناگون، آشـــنایی با انواع بازیها و ســـرگرمیها، مهارت حل مسئله و آگاهی در مورد سلامت روان به‌دســـت می‌آورند. مجموعه این فرصتها زمینه افزایش ســـواد اینترنتی، یادگیری بیشتر و رشد و توســـعه نوآوری و خلاقیت را در آنها افزایش می‌دهد. اجتماعی شـــدن و برقراری ارتباط با دیگران فرصتی دیگر اســـت که اینترنت به آســـانی برای کودکان و نوجوانان برخـــط فراهم می‌آورد. آنها

1. George & Odgers
2. Body

از این طریق می‌توانند دوستانی جدید داشته باشند، پیوندهای فامیلی و خانوادگی را گسترش دهند و ظرفیتهای میان - نسلی را افزایش دهند. حضور در فضای مجازی این امکان را برای کودکان و نوجوانان برخط فراهم می‌کند تا بتوانند خود را به دیگران معرفی کنند، احساسات، علایق، تواناییها و ظرفیتهای خود را بروز دهند و به‌این ترتیب به استقلال فردی برسند و هویت خود را شکل دهند. اعتماد به نفس، تقویت اراده فردی، خودمدیریتی، مشارکت در فعالیتهای اجتماعی و مدنی و تاب‌آوری در مقابل خشونت و رهایی از استرس فرصتهای دیگری است که کودکان و نوجوانان از طریق فضای مجازی به آن دست می‌یابند. همانطور که ملاحظه می‌شود فرصتهایی که فضای مجازی برای کودکان و نوجوانان برخط فراهم می‌کند می‌تواند نقش اساسی در ایجاد و تأمین سلامت روان و بهزیستی کودکان و نوجوانان برخط داشته باشد، مشروط بر آنکه آموزشهای لازم برای استفاده بهینه از اینترنت به کاربران کودک و نوجوان داده شود و از حقوق مسلم آنها برای استفاده از فضای مجازی دفاع شود. این بخش از یافته‌های پژوهش با پژوهشهای حسین‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، رکن‌آبادی (۱۳۹۵)، لیوینگستون و همکاران (۲۰۲۱)، کیم (۲۰۰۳)، مک‌دول و همکاران (۲۰۲۰)، نوابخش و رحمانی (۱۳۹۳)، کندی (۲۰۱۹)، کهلر و پارل (۲۰۲۰)، بلانک و گروسلج (۲۰۱۴)، سوزیو و همکاران (۲۰۱۵)، هلسپر (۲۰۱۲)، سویست و همکاران (۲۰۱۵)، وصال و رحیمی (۱۴۰۰)، اسپرود و همکاران (۲۰۱۴) لاوری و همکاران (۲۰۱۶)، فایفر و همکاران (۲۰۱۶)، کاس و گریفیتس (۲۰۱۲)، گرانیک و همکاران۲۰۱۴)، سازمان بهداشت جهانی (۱۹۸۶)، ملکی (۱۳۹۵)، ماسکرونی و اولافسون (۲۰۱۴)، حبیبی و همکاران (۱۳۹۹) و چیرکریکجی (۲۰۱۶) همخوانی دارد.

در مورد آثار منفی اینترنت بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان برخط یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که اینترنت درکنار آثار مثبت می‌تواند آثاری منفی بر سلامت روان و بهزیستی کاربران کودک و نوجوان داشته باشد که نمونه‌هایی از این تهدیدها در ذیل ارائه می‌شود:

کناره‌گیری و احساس جدایی از دیگران، کاهش ارتباط با اعضای خانواده و همتایان، داشتن احساس منفی در مورد ظاهر خود در مقایسه با دیگران، زمینه کاهش اعتماد به نفس در کودکان و نوجوانان برخط و آثاری چون اختلال خواب، تغییرات خلقی، اضطراب و افسردگی. شایان ذکر است که افسردگی به‌مثابه یکی از اختلالات سلامت روان می‌تواند بهزیستی روان‌شناختی افراد را به خطر بیندازد.

یکی دیگر از تهدیدهای ناشی از اینترنت، پدیده اعتیاد اینترنتی است که بیشتر منابع مورد مطالعه در این پژوهش به آن پرداخته‌اند. صرف زمان افراطی در محیطهای مجازی، روی آوردن بیش از حد به بازیهای رایانه‌ای، حضور طولانی در اتاقهای گفت‌وگو، ضمن آنکه ممکن است کودکان و نوجوانان برخط را به انزوا و دوری از اجتماع سوق دهند، آثاری نامطلوب چون اختلال در

رفتار، مشکلات جسمی و روانی مانند کم تحرکی، چاقی، به هم ریختن الگوی خواب، اهمال‌کاری، کاهش انگیزه و افت تحصیلی را در پی داشته باشند.

سوءاستفاده جنسی از طریق دسترسی به اطلاعات شهوت‌انگیز یکی دیگر از تهدیدهایی است که بسیاری از کودکان و نوجوانان در فضای مجازی با آن روبه‌رو می‌شوند. مواردی چون دریافت مطالب، تصاویر و فیلمهای هرزه‌نگاری و آزارهای جنسی می‌توانند به‌منزلهٔ یک خطر جدی کودکان و نوجوانان را به برقراری روابط غیر اخلاقی و روی آوردن به رفتارهای جنسی نامتعارف سوق دهند و سلامت جسمی و روانی آنها را به مخاطره اندازند.

قلدری سایبری به‌مثابه یک تهدید جدی می‌تواند فضای مجازی را به یک محیط بسیار ناامن تبدیل کند. افراد قلدر و زورگو با ترفندهای گوناگون بسیاری از کاربران به‌ویژه کودکان و نوجوانان را که از تجربیات کمتری برخوردارند هدف قرار می‌دهند. استثمار جنسی، بهره‌برداری تجاری، تشویق افراد به شرط‌بندی، قمار، مصرف توتون، الکل و انواع مواد، ایجاد فشار عصبی و نارضایتی از زندگی، تشویق افراد به خودکشی و ایجاد موقعیتهای شرمساری و باج‌خواهی، نمونه‌هایی از قلدری سایبری است که پژوهشگران در این پژوهش به آن اشاره کرده‌اند. در بسیاری از موارد کاربران آنچنان دربرابر زورگویی، فشار و ارعاب قلدران سایبری قرارمی‌گیرند که برای رهایی از دست آنها به خودکشی روی می‌آورند. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های کندی (۲۰۱۹)، کهلر و پارل (۲۰۲۰)، بلومینی (۲۰۱۵)، آندرسون (۲۰۱۶)، لین و همکاران (۲۰۱۶)، دوراک و همکاران (۲۰۰۷)، لیوینگستسون و همکاران (۲۰۱۶)، سولوبی و همکاران (۲۰۱۹)، دانشگاه اشفورد (۲۰۱۷)، کلیمنز و همکاران (۲۰۱۸)، کاردفلت-وینتر (۲۰۱۷)، علی شاه‌بابا و همکاران (۱۳۹۹)، کوهی (۱۳۹۲)، رکن‌آبادی (۱۳۹۵)، وصال و رحیمی(۱۴۰۰)، صیادی و همکاران (۱۳۹۳)، مک‌دول و همکاران (۲۰۲۰)، دالاماریا و همکاران (۲۰۲۱)، امانی و ریحانی شیروان (۱۳۹۷)، پورنقدی (۱۳۹۷)، پولادی ری‌شهری و همکاران (۱۳۹۲)، موسوی‌مقدم و همکاران (۱۳۹۶)، لیوینگستون و همکاران (۲۰۱۱)، وایتمن (۲۰۱۵)، نیوال (۲۰۱۸)، لاوری و همکاران (۲۰۱۶)، پنگ (۲۰۱۹)، دانوویچ (۲۰۱۹)، قدم‌پور و همکاران (۱۳۹۶)، سوزیو و همکاران (۲۰۱۵)، فایفر و همکاران (۲۰۱۶)، کیم (۲۰۰۳)، سویست و همکاران (۲۰۱۵)، سازمان بهداشت جهانی (۲۰۱۶)، طهماسب‌زاده شیخلار و صادق‌پور(۱۳۹۸) و شریفی‌رهنمو و همکاران (۱۴۰۰) همخوانی دارند.

در یک جمع‌بندی‌کلی می‌توان چنین نتیجه گرفت که استفاده از اینترنت می‌تواند کودکان و نوجوانان را با فرصتها و تهدیدهای متعددی مواجه سازد. ازآنجا که کودکان و نوجوانان هنوز مراحل رشد را پشت سر نگذاشته‌اند، بیش از دیگران در معرض تهدیدهای فضای مجازی قرار می‌گیرند. از این رو، لازم است تحت آموزش، حمایت، مراقبت و نظارت بزرگ‌ترها به‌ویژه والدین، مربیان، معلمان، برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران فضای مجازی قرار گیرند تا زمینه لازم برای دستیابی به

بهزیســـتی روان‌شناختی آنها از جنبه‌های گوناگون فراهم شود. در این راستا با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهادهایی ارائه می‌شود:

- به‌منظـــور راهنمایی کودکان و نوجوانان جهت تمرین تاب‌آوری و خودکنترلی هنگام روبه‌رو شدن با تهدیدهای فضای مجازی جلسات توجیهی و برنامه‌های آموزشی مناسب برای آنان در نظر گرفته شود.
- سیاســـتگذاران و برنامه‌ریزان لازم اســـت برای تأمین امکانات دســـتیابی به فضای مجازی و پشتیبانی همه جانبه از حقوق و بهزیستی کودکان و نوجوانان برخط اقدامات فنی و حقوقی جدی‌تری انجام دهند.
- دســـت‌اندرکاران حوزه فضای مجازی برای طرح نظرات، درخواســـتها و شنیده شدن صدای کودکان و نوجوانان برخط در شبکه‌های اجتماعی فرصتهای لازم را فراهم کنند.
- آمـــوزش و پرورش از طریق ایجـــاد تالارهای گفت‌وگو در فضای مجـــازی امکان تبادل‌نظر درمورد تجربیات والدین برای نظارت و حمایت از حقوق و بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان برخط را فراهم کند.
- آموزش و پرورش و مؤسســـات ذیربط به منظور آموزش و آگاهی‌بخشـــی والدین، مربیان و معلمان برای پشتیبانی و سهیم شدن آنها در تجربیات کودکان و نوجوانان برخط برنامه‌های مناسب طراحی و اجرا کنند.
- آموزش و پرورش ضرورت دارد که برنامه‌های آموزشی و درسی مناسب برای استفاده بهینه از فضای مجازی و توسعه سواد رسانه‌ای کودکان و نوجوانان طراحی و اجرا کند.
- روانشناســـان، جامعه‌شناسان و متخصصان حوزه تعلیم وتربیت با نگارش و چاپ مقاله‌هایی در نشـــریات و برگزاری جلسات بحث و گفت‌وگو در رسانه‌ها ســـطح آگاهی اولیا و مربیان را درمورد فرصتها و تهدیدهای ناشـــی از فضای مجازی و آثار آن بر ســـلامت و بهزیســـتی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان افزایش دهند.
- پژوهشـــگران ایرانی پژوهشهای بیشـــتری در زمینه آثار اینترنت بر بهزیستی روان‌شناختی کودکان و نوجوانان برخط انجام دهند.

منابع

REFERENCES

امانی، امین و ریحانی شیروان، معصومه. (۱۳۹۷). تأثیر فضای مجازی بر سبک زندگی دانش‌آموزان متوسطه خراسان شمالی. *فصلنامه علمی دانش انتظامی خراسان شمالی*، ۵ (۲۰)، ۵۹-۸۰.

پورنقدی، بهزاد. (۱۳۹۷). فرصتها و تهدیدهای امنیت در شـــبکه‌های مجازی برای دانشجویان. *پژوهش‌های کاربردی مسائل اجتماعی ایران*، ۷ (۲)، ۸۷-۹۸.

پولادی ری‌شهری؛ رضایی، مریم و سلیمانی، ابراهیم. (۱۳۹۲). بررسی ارتباط کارایی خانوادگی، وابستگی به اینترنت و سلامت روان در دانش‌آموزان. مجموعه *مقالات کنگره ملی اوقات فراغت و سبک زندگی جوانان*، شیراز، ۳۵۲-۳۶۶.

حبیبی، مرضیه؛ کریمی، سارا؛ وحیدی‌فرد، محبوبه و چاقوساز، مرضیه. (۱۳۹۹). تأثیر آموزش هوش هیجانی بر کاهش اعتیاد دانش‌آموزان به شبکه‌های مجازی. *رویش روان‌شناسی*، ۹ (۶)، ۲۹-۳۶.

حسین‌زاده، آمنه؛ محمدی پارســـا، محمدجعفر و هاشمی، سهیلا. (۱۳۹۳). تأثیر اینترنت برتحقق اهداف اجتماعی آموزش وپرورش (مطالعه موردی: دانش‌آموزان دختر دوره متوســـطه شهر گرگان). *نشریه مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی*، ۳ (۳)، ۱۸۱-۱۹۷.

خجســـته، ســـعیده و میرحسینی، سیدابوالقاسم. (۱۳۹۷). رابطه شـــبکه‌های اجتماعی با سلامت روان و هویت ملی و دینی دانش‌آموزان متوسطه دوم ناحیه یک شهرستان کرمان. *دوفصلنامه جامعه‌شناسی آموزش و پرورش*، ۴ (۲)، ۹۹-۱۱۲.

ربیعی، علی و محمدزاده یزد، فرشـــته. (۱۳۹۲). آسیب‌شناســـی فضای مجازی، بررسی تأثیر اســـتفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی دانشجویان یزد. *نشریه اجتماعی فرهنگی*، ۲ (۶)، ۴۳-۶۰.

رکن‌آبادی، مرتضی. (۱۳۹۵). *پیامدهای منفی شـــبکه‌های اجتماعی با نگاهی به افت تحصیلی*. پژوهش اجتماعی فرهنگی، خبرگزاری صداوسیما، کد خبر ۱۲۰۹۸۱۹.

زارع، حســـین؛ علیمرادی، مهتاب و رحمانیان، مهدیه. (۱۳۹۹). اثربخشـــی آموزش مهارتهای زندگی بر وابستگی به فضای مجازی و قلدری سایبری در نوجوانان منطقه ۳ شهر تهران. *فصلنامه علمی پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۸ (۲)، ۹-۲۰.

ســـاداتی فیروزآبادی، سمیه و ملتفت، قوام. (۱۳۹۶). بررسی شـــاخص‌های روانسنجی مقیاس بهزیستی روان‌شناختی ریف در دانش‌آموزان دبیرستانی مدارس تیزهوشان: پایایی، روایی و ساختار عاملی. *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی*، ۷ (۲۷)، ۱۰۳-۱۱۹.

شریفی رهنمو، سعید؛ فتحی، آیت‌اله و شریفی‌رهنمو، مجید. (۱۴۰۰). رابطه میان اعتیاد اینترنتی با اهمال‌کاری تحصیلی و بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان متوسطه. *فصلنامه چشم‌انداز برنامه درسی و آموزش*، ۱ (۲)، ۸۰-۹۲.

صیادی، محمدامین؛ فتحی، فریبرز و محمدی، میترا. (۱۳۹۳). استفاده بی‌رویه از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی و ارتباط آن با سلامت روانی. *مجله روانشناسی*، ۱۲ (۵)، ۵۵-۶۹.

طهماسب‌زاده شیخلار، داود و صادق‌پور، مهدی. (۱۳۹۸). تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر اهمال‌کاری تحصیلی با نقش واسطه‌ای راهبردهای یادگیری خودتنظیمی در بین دانش‌آموزان. *فصلنامه فناوری آموزش*، ۱۴ (۱)، ۲۲۱-۲۳۰.

علی شـــاه‌بابا، منوچهر؛ لطیفی، غلامرضا و رسولی، محمدرضا. (۱۳۹۹). چالش‌های شبکه‌های مجازی در تعاملات اجتماعی، مطالعه موردی: دانش‌آموزان دبیرستانهای تهران. *فصلنامه مطالعات رسانه‌های نوین*، ۶ (۲۴)، ۲۸۹-۳۱۰.

قدم‌پور، عزت‌اله؛ شفیعی، معصومه و حیدری‌راد، حدیث. (۱۳۹۶). بررسی رابطه مزاحمتهای سایبری با آسیب‌پذیری روانی و افکار خودکشی در دانشجویان دختر و پسر. *فصلنامه پژوهش در سلامت روان‌شناختی*، ۱۱ (۳)، ۲۸-۴۰.

کوهی، کمال. (۱۳۹۲). جوانان و رســـانه‌های نوین: بررســـی اعتیاد دانش‌آموزان به بازیهـــای رایانه‌ای و عوامل مرتبط با آن. *مطالعات فرهنگ - ارتباطات*، ۱۵ (۲۸)، ۱۳۷-۱۶۴.

معینی‌کیـــا، مهدی؛ زاهدبابلان، عادل؛ آریانی قیزقاپان، ابراهیم و بیگدلی، زهرا. (۱۳۹۷). فراتحلیل نقش کاربســـت فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا) در جریان آموزش و یادگیری بر بازده یادگیری. *نشریه فناوری آموزش*، ۱۳ (۳)، ۶۸۷-۶۹۹.

ملکی، فرحناز. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر سواد رسانه‌ای بر آسیبهای سازگاری، روانی و اعتقادی شبکه‌های اجتماعی موبایلی در نوجوانان. *فصلنامه دانش انتظامی اصفهان*، ۵ (۷)، ۸۱-۱۱۶.

موسوی‌مقدم، سید رحمت‌الله؛ نوری، طیبه؛ خدادادی، طاهره؛ احمدی، اسد و قیائی، غلامرضا. (۱۳۹۶). رابطه اعتیاد به اینترنت و خودکنترلی با سلامت روان در دانشجویان دانشگاه علمی-کاربردی شهرستان ایلام. *مجله دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی*، ۱۵ (۱)، ۱-۸.

نوابخش، مهرداد و رحمانی، شایان. (۱۳۹۳). بررسی میزان و نوع استفاده از اینترنت و تأثیرات مثبت و منفی آن بر روی رفتار اجتماعی و روانی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی. *نشریه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان*، ۵ (۴۱)، ۱۴۷-۱۷۸.

وصال، مینا و رحیمی، چنگیز. (۱۴۰۰). تأثیر استفاده از رسانه‌های اجتماعی بر افسردگی در نوجوانان. مرور نظام‌مند و فراتحلیل. *مجله دانشگاه علوم پزشکی اراک*، ۲۴ (۱)، ۲-۲۳.

Anderson, M. (2016). *Parents, teens and digital monitoring.* Available at: http://www.pewinternet.org/2016/01/07/parents-teens-and-digital-monitoring/

Ashford University. (2017, December14). *Causes of social media addiction illness.* Retrieved from http: www.ashford.edu/online degrees/student-lifestyle/causes-ofsocial-media-addiction-illness

Beardsmore, R. (2015). *Measuring national well-being: Insight into children's mental health and well-being.* London: Office for National Statistics.

Belluomini, E. (2015). Turn up the tech in social work: The Internet made me depressed emotional contagion through social media. *The New Social Network, 22*(3), 31.

Blank, G., & Groselj, D. (2014). Dimensions of Internet use: Amount, variety, and types. *Information, Communication & Society, 17*(4), 417-435.

Çirkrikci, Ö. (2016). The effect of internet use on well-being: Meta-analysis. *Computers in Human Behavior*, *65*, 560-566.

Dalamaria, T., Pinto, W. J., Farias, E. D. S., & Souza, O. F. (2021). Internet addiction among adolescents in Western Brazilian Amazonian city. *Revista paulista de pediatria: orgao oficial da Sociedade de Pediatria de Sao Paulo*, *39*, e2019270.

Danovitch, J. (2019). Growing up with Google: How children's understanding and use of internet-based devices relates to cognitive development. *Human Behavior and Emerging Technologies, 1*(2), 81-90.

Dworak, M., Schierl, T., Bruns, T., & Strüder, H. K. (2007). Impact of singular excessive computer game and television exposure on sleep patterns and memory performance of school-aged children. *Pediatrics*, *120*(5), 978-985.

Granic, I., Lobel, A., & Engels, R. C. M. E. (2014). The benefits of playing video games. *American Psychologist, 69*(1), 66-78.

Helsper, E. J. (2012). A corresponding fields model for the links between social and digital exclusion. *Communication Theory, 22*(4), 403-426.

Kalmus, V., Siibak A., & Blinka, L. (2014). Internet and child well-being. In *Handbook of child well-being* (pp. 2093-2133). Dordrecht: Springer Science+Business Media.

Kardefelt-Winther, D. (2017). *How does the time children spend using digital technology impact their mental well-being, social relationships and physical activity? An evidence-focused literature review.* UNICEF, http://www.unicef-irc.org.

Kennedy ,K .(2019) .*Positive and negative effects of social media on adolescent well-being* (Master's thesis). Minnesota State University, Mankato.

Kim, Y. (2003). *The impact of the Internet on children's daily lives: Physical, social and psychological well-being* (Doctoral dissertation), University of Georgia.

Kleemans, M., Daalmans, S., Carbaat, I., & Anschütz, D. (2018). Picture perfect: The direct effect of manipulated instagram photos on body image in adolescent girls. *Media Psychology, 21*(1), 93-110.

Koehler, S. N., & Parrell, B. R .(2020). *The impact of social media on mental health: A mixed-methods research of service providers' awareness.* Electronic Theses, Projects, and Dissertations. 1012. https://scholarworks.lib.csusb.edu/etd/1012

Kuldas, S., Sargioti, A., Milosevic, T., & O'Higgins Norman, J. (2021). A review and content validation of 10 measurement scales for parental mediation of children's Internet use. *International Journal of Communication, 15,* 4062-4084

Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2012). Internet gaming addiction: A systematic review of empirical research. *International Journal of Mental Health and Addiction, 10*(2), 278-296.

Lin ,L .Y ,.Sidani ,J .E ,.Shensa ,A ,.Radovic ,A ,.Miller ,E ,.Colditz ,J .B & ... ,.Primack ,B .A .(2016) .Association between social media use and depression among U.S .young adults .*Depression and Anxiety*, *33*(4), 323-331.

Livingstone, S. (2016). *A framework for researching Global Kids Online: Understanding children's well-being and rights in the digital age.* London: Global Kids Online. Available at: www.globalkidsonline.net/framework

Livingstone, S., Burton, P., Brennan, D., Cabello, P., Helsper, E., Kanchev, P., … Browne, H. (2021). Media and information literacy among children on three continents: Insights into the measurement and mediation of well-being. In A. Grizzle, M. Jaakkola, & T. Durán (Eds.). *MIL cities and MIL citizens: Informed, engaged, empowered by media and information literacy (MIL)* (pp. 90-103). Corporación Universitaria Minuto de Dios - UNIMINUTO.

Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2011). *Risks and safety on the internet: The perspective of European children: Full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries.* EU Kids Online, Deliverable D4. EU Kids Online Network, London, UK.

Livingstone, S., & Helsper, E. (2007). Gradations in digital inclusion: Children, young people and the digital divide. *New Media & Society*, *9*(4), 671-696.

Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A., & Folkvord, F. (2017). Maximizing opportunities and minimizing risks for children online: The role of digital skills in emerging strategies of parental mediation. *Journal of Communication, 67*(1), 82-105.

Lowry, P. B., Zhang, J., Wang, C., & Siponen, M. (2016). Why do adults engage in cyberbullying on social media? An integration of online disinhibition and deindividuation effects with the social structure and social learning model. *Information Systems Research, 27*(4), 962-986.

Mascheroni, G., & Ólafsson, K. (2014). *Net children go mobile: Risks and opportunities* (2nd ed.). Milano: Educatt.

McDool, E., Powell, P., Roberts, J., & Taylor, K. (2020). The internet and children's psychological wellbeing. *Journal of Health Economics*, *69*, 102274.

Newall, M. (2018). *Cyberbulling: A Global Advisor Survey.* IPSOS Public Affairs.

Peng, Z., Klomek, A. B., Li, L., Su, X., Sillanmäki, L., Chudal, R., & Sourander, A. (2019). Associations between Chinese adolescents subjected to traditional and cyber bullying and suicidal ideation, self-harm and suicide attempts. *BMC Psychiatry*, *19*(1), 324.

Phyfer, J., Burton, P., & Leoschut, L. (2016). *South African kids online: Barriers, opportunities and risks. A glimpse into South African children's Internet use and online activities*. Technical Report. Cape Town: Centre for Justice and Crime Prevention.

Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 2: Do they really think differently?. *On the Horizon*, *9*(6), 1-6.

Quayle, E. (2016). *Researching online child sexual exploitation and abuse: Are there links between online and offline vulnerabilities?.* Global Kids Online. London School of Economics and Political Science, London, UK.

Ryan, R. M., Huta, V., & Deci, E. L. (2008). Living well: A self-determination theory perspective on eudaimonia. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being, 9*(1), 139-170.

Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology, 57*(6), 1069-1081.

Sampasa-Kanyinga, H., Chaput, J. P., Hamilton, H. A., & Colman, I. (2018). Bullying involvement, psychological distress, and short sleep duration among adolescents. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 53*(12), 1371-1380.

Seligman, M. E. P. (2002). Positive psychology, positive prevention, and positive therapy. In C. R. Snyder, & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology* (pp. 3-9). Oxford University Press.

Simonton, D. K., & Baumeister, R. F. (2005). Positive psychology at the summit. *Review of General Psychology, 9*(2), 99-109.

Solubi, O. G., Ondari-Okemwa, E. M., Nekhwevha, F. H., & Oyediran-Tidings, S. (2019). Digital media usage and prevalence of Internet addiction among undergraduate students in South Africa. *Digital Technologies for Information and Knowledge Management,* 233-240.

Sozio, M. E., Ponte, C., Sampaio, I. V., Senne, F., Ólafsson, K., Alves, S. J., & Garroux, C. (2015). Children and internet use: A comparative analysis of Brazil and seven European countries. *EU Kids Online*, *1*, 1-19.

Sprod, R., Agostinho, S., & Harper, B. (2014). A social networking website that provides educational support to children living with type1 diabetes. In H. Tinmaz (Eds.), *Cases on social networking websites for instructional use*. Hershey, United States: IGI Global.

Swist, T., Collin, P., McCormack, J., & Third, A. (2015). *Social media and the wellbeing of children and young people: A literature review.* Retrieved from http://www.uws.edu.au/__data/assets/pdf_file/0019/930502/Social_media_and_children_and_young_people.pdf

White, H. D. (2009). Scientific communication and literature retrieval. In H. Cooper, L. V. Hedges, & J. C. Valentine (Eds.), *The handbook of research synthesis and meta-analysis* (2nd ed., pp. 51-71). Russell Sage Foundation.

Whiteman, H. (2015). *Social media: How does it affect our mental health and well-being?* Available at: https://www.medicalnewstoday.com/articles/275361

World Health Organization .(1986) .*Ottava Charter for Health Promotion.* First International Conference on Health Promotion. World Health Organization, Ontario.

_____. (2016). *Growing up unequal: Gender and socioeconomic differences in young people's health and well-being. Health behavior in School-aged Children (HBSC) study: International report from the 2013/2014 survey.* WHO.

Zullow, H. M., Oettingen, G., Peterson, C., & Seligman, M. E. (1988). Pessimistic explanatory style in the historical record: CAVing LBJ, presidential candidates, and East versus West Berlin. *American Psychologist, 43*(9), 673-682.

Quarterly Journal of
Family and Research

Synthesizing the Opportunities and Threads Posed by the Internet and its Effects on the Psychological Well-Being of Online Children and Adolescents*

■ F. Naseri[1] ■ B. Saleh SedghPour, Ph.D.[2] ■ D. Taghva'ee, Ph.D.[3] ■ G. A. Ahmadi, Ph.D.[4]

Abstract

This study was conducted to identify the opportunities and threats posed by the Internet and its effects on the psychological well-being of online children and adolescents. This qualitative research had a synthesis design based on Roberts' six-step research synthesis model. The statistical population of the study was comprised of all national and international research and scientific articles related to the research topic in the period of 2000-2021. 250 of such sources which were collected from various databases were reviewed and analyzed based on the research input criteria. The results of the study revealed that online children and adolescents have opportunities such as socialization and communication with others, self-expression and identity formation, learning and development of creativity, personal growth and self-acceptance and threats such as anxiety and depression, sleep disorder, low self-esteem, social isolation, lack of self-acceptance, Internet addiction, academic failure, cyberbullying, suicide and sexual abuse, each of which can affect their psychological well-being.

Keywords: **opportunities, threats, the Internet, psychological well-being, online children and adolescents**

Date received: Nov. 16, 2021 **Date accepted:** May 26, 2022

* *This article is derived from the first author's Doctoral Dissertation.*

1. Doctoral Graduate of General Psychology, Islamic Azad University, Arak Branch, Arak, Iran.
E-mail: fereshtehnaseri356@gmail.com
2. **Corresponding Author:** Associate Professor of Education, Shahid Rajaee Teacher Training University, Tehran, Iran.
E-mail: sedghpour@sru.ac.ir
3. Associate Professor of Psychology, Islamic Azad University, Arak Branch, Arak, Iran.
E-mail: d-taghvaei@iau-arak.ac.ir
4. Associate Professor of Curriculum Planning, Shahid Rajaee Teacher Training University, Tehran, Iran.
E-mail: ahmadygholamali@gmail.com